Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Орта кюн, абустолну ал айы (ноябрь), 12, 2020 жыл

№ 135 (20868)

ВРЕМЯ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Жыйылыу

Казбек КОКОВ :

Борчларыбыз бирдиле – жамауатны къоркъуусузлугъун, ырахат жашауун жалчытыу

Россейде Ич ишле органлада къуллукъ этгенлени кюнюнде ведомствону ветеранларын бла бюгюнлюкде къуллукъ этгенлени алгъышлагъандыла. Анга аталгъан къууанчлы жыйылыугъа республиканы Башчысы **Казбек Коков**, право низамны сакълаучу органланы келечилери, ветеранла да къатышхандыла.

Республиканы оноучусу полициячыланы профессионал байрамлары бла алгъышлагъанды. «Бюгюн биз батыр, кючлю инсанларбызны эркинликлерин бла праволарын къоруулагъан адамланы алгъышлайбыз. Сизни усталыгыгъыз къыралыбызны тарыхында артыкъда керекли эм магъаналы болгъаннлай келеди. Ич ишле органла - право низамны сакълаучу системаны мурдоруду. Таматала салгъан тёрелеге кертичилей къала, сиз профессионал борчугъузну бет жарыкълы толтурасыз, законлукъну кючлеуге уллу къошумчулукъ этесиз, жамауат къоркъуусузлукъну жалчытыуда ал сатырладасыз»,-дегенди республиканы оноучусу.

КъМР-ни ич ишле органлары, право низамны сакълаучу башха ведомствола бла бирге аманлыкъгъа, коррупциягъа къажау, терроризм эм экстремизм бла байламлы бузукълукъланы тохтатыуда хайырлы иш бардыргъанларын да чертгенди Казбек Коков. Аны бла бирге уа жамауат къоркъуусузлукъну, республиканы тынчлыкъны, келишиулюкню жалчытыу жаны бла магъаналы жумушла толтургъанларын да белгилегенди ол. Бюгюнлюкде республика жамауат-политика эм социал сфералада ышаннгъылыкъ сакъланнганында да ич ишле органланы келечилерини къыйынлары уллу болгъанын чертгенди.

- Бизни борчларыбыз бирдиле - халкъны къоркъуусузлугъун, ырахматлы жашауун жалчытыу. Властны бла право низамны сакълаучу органланы араларында хайырлы байламлыкъла тохташдырылмасала, алагъа жетишир онгубуз боллукъ тюйюлдю. Биз аны шарт ангылайбыз эмда мындан ары да бирге ишлегенлей турлукъбуз. КъМР-де Ич ишле органланы кючлю коллективи кесини профессионал борчун, къоркъуусузлукъну сакълау, инсанларбызны ырахматлы жашауларын жалчытыу жаны бла борчланы мындан ары да бийик даражада толтурлугъуна ишексизме,- деп къоюханды республиканы оноучусу.

Ахырында Казбек Коков министерствону келечилерине иш кёллюлюклери, ишчи борчларын бет жарыкълы толтургъанлары ючюн ыразылыгъын айтханды. Ведомствону ветеранларына уа законлукъну сакълауда ишлери, бюгюнлюкде уа жаш полициячыланы юйретиуде кыыйынлары ючюн ыспас этгенди.

- Энтта бир кере хар биригизни да профессионал байрамыгъыз бла алгъышлайма, сизге эмда юйюрлеригизге къолайлыкъ, тынчлыкъ, ырахматлыкъ тежейме. Къуллукъ этгенигиз ючюн сау болугъуз,-дегенди.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

МАГЪАНАЛЫ ИШ

КъМР-де МВД-ны полициясыны биринчи кадет классы ачылгъанды

Нальчикде Совет Союзну Жигити Н.Г. Калюжный атлы 7-чи номерли орта билим берген школда Къабарты-Малкъар Республикада МВД-ны полициясыны биринчи кадет классыны ачылыуу болгъанды. Къууанчлы жыйылыугъа регионну Башчысы **К.В. Коков**, КъМР-де ич ишле министр **В.П. Павлов**, Нальчик шахар округну жержерли администрациясыны таматасы **Т.Б. Ахохов**, жарыкъландыру, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министрни къуллугъун толтургъан **А.К. Езаов**, право сакълаучу структуралары келечилери, мектепни оноучулары да къатышхандыла.

Жыйылгъанланы аллында сёлеше, КъМР-ни Башчысы сабийлени – келлик тёлюлени – юйретиуге къырал не заманда да къыралны тарыхында патриот жаны бла юйретиу, билим бериу борчдан сора да, Ата журха чексиз сюймеклинки, анга кертичиликни кёргюзтгенин белгилегенди. Аны Уллу Хорламны 75-жыллыгъында чертиу а бютюн магъаналыды.

- Алгъын заманладача, биогюнлюкде да бизни борчубуз демингили Ата журтубузну багъалагъан эм аны ахшы тёрелерин андан ары айнытхан Россей Федерацияны инсанларыны тийишли тёлоссюн ёсдюрюргеди, - дегенди В.П. Павлов.

Министр республиканы полицияны биринчи кадет классыны къуралыуунда эм тохташыуунда КъМР-ни Минпросвещениясыны эм мектепни таматаларыны магъаналы ишлерин белгилегенди. Къысха заманны ичинде кадетлеге кандидатланы айырыу, окъутуу методиканы жарашдырыу, тийишли форманы бла экипировканы сайлау жаны бла уллу иш тамамланнганды.

Жыйылыуну ахырында кадетле, сыйлы атларына керти болургъа, юйюрлерине, халкъгъа, Ата журтха къуллукъ этерге, школну уставын сакъларгъа, кадетлени борчларын толтургъа ант этип, республиканы эм КъМР-де ич ишле министерствону оноучуларыны кюлларындан кеслерини биринчи бла алгъышлап, алагъа жетишимле тежегенди.

КъМР-де ич ишле министр Василий Павлов не заманда да къыралны тарыхында патриот жаны бла юйретиу, билим бериу борчдан сора да, Ата журха чексиз сюймеклинки, анга кертичиликни кёргюзтгенин белгилегенди. Аны Уллу Хорламны 75-жыллыгъында чертиу а бютюн магъаналыды.

- Алгъын заманладача, биогюнлюкде да бизни борчубуз демингили Ата журтубузну багъалагъан эм аны ахшы тёрелерин андан ары айнытхан Россей Федерацияны инсанларыны тийишли тёлоссюн ёсдюрюргеди, - дегенди В.П. Павлов.

Министр республиканы полицияны биринчи кадет классыны къуралыуунда эм тохташыуунда КъМР-ни Минпросвещениясыны эм мектепни таматаларыны магъаналы ишлерин белгилегенди. Къысха заманны ичинде кадетлеге кандидатланы айырыу, окъутуу методиканы жарашдырыу, тийишли форманы бла экипировканы сайлау жаны бла уллу иш тамамланнганды.

Жыйылыуну ахырында кадетле, сыйлы атларына керти болургъа, юйюрлерине, халкъгъа, Ата журтха къуллукъ этерге, школну уставын сакъларгъа, кадетлени борчларын толтургъа ант этип, республиканы эм КъМР-де ич ишле министерствону оноучуларыны кюлларындан кеслерини биринчи удостовереняларын алгъандыла.

Кадет классны къуралгъаны право сакълау ыз жаны бла отрядланы «Полицияны жаш шуёху» деген регион пилот проектни жашауда бардырыуну эм кадет классланы къуралыуларыны биринчи урмуду. Аны баш борчлары ёсюп келген тёлюню патриот ниетлеге юйретиудю, ич ишле органлада къуллукъ этерге кадр резервни жарашдырыуду эм билим бериу махкемелени окъучуларын усталыкъ жаны бла сайлаулары алгъадан тохташдырыргъа итиндириудю, акъылбалыкъ болмагъанланы дерсленде тышында бош заманларын хайырлы оздурургъа себепди, дагъыда ол саулукълу жашауну пропагандасыды.

Окъуучуланы билим бериу программаларыны структурасына бу магъаналы ызла къошуладыла: правону терен окъутуу, право сакълаучу органланы ишлери жаны бла теория эм практика дерсле, ол санда полицияны бёлюмлерине, тийишли ведомстволарыны барыула эм экскурсияла. Кадетле бла ишлеуге ведомстволаны тарыхларын сакълагъанла – ич ишле органланы ветеранлары, энчи подразделенияланы аскерчилери, аслам жылны урууну сынамлары болгъан экспертле эм специалистле – къошуллукъдула.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

ЭЛ МЮЛК

Терек бахчачылыкъ бла кюрешгенлени онгдуруу

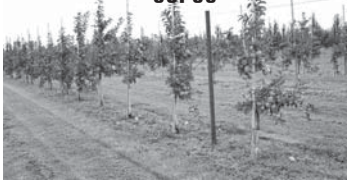

Кёпжыллыкъ битим, жемиш бахчаланы къурау эмда жемиш-наныкъ продукция ёсдюрюу жаны бла бизни республика саулай Россейде ал беш регионну санына киреди. Аны юсюнден терек бахчачылыкъгъа жораланнган кенгешде РФ-ни Эл мюлк министерстосуну Битимчилик, механизация, химизация эмда битимлени къорулау департаментини таматасы **Роман Некрасов** айтханды.

Ол белгилегенича, быйыл къыралда быллай бахчаланы ёлчемине кёп къалмай он минг гектар къошулгъанды. Тенглешдирип айтханда, ол былтырны кёрюмдюсюнден 11,2 процентге кёбюркди. Жылны ахырына уа, регионланы умутларына кёре, жангы бахчала алгъан жерлени кенглиги 16,6 минг гектаргъа жетеркди. «Къыралны къыбыла регионларында жаз башында суукъла апчытхан эдиле. Алай дагъыда быйыл жемишледен бла наныкъладан тирлик иги болуруна ышаныу барды. Биз андан 1,08 миллион тонна сакълайбыз. Ол кеси да арт беш жылны орта ёлчеми генглиди», - дегенди ол.

Кенгешге КъМР-ни эл мюлк министри **Хасан Сижажев** да къатышханды. Ол бизни республиканда жангы терек бахчаланы къурау жаны бла тири къармашыу баргъанын билдиргенди. Быйыл жаз башында аланы ёлчеми 1,28 минг гектаргъа кёбейгенди. Ол санда 1,1 минги эм терк айныгъан технология бла къуралгъанды. Шёндюгю кезиуде уа энтта да 750 гектар къошуллукъду.

Тирлик жыйыуну юсюнден айтханда, мюлклени барында да жемишледен бла наныкъладан эм азындан 328 минг тонна жыргъа таукел болгъанларын белгилегенди министр. Ол а озгъан жылны кёрюмдюсюнден 16 процентге асламыракъ болады.

Кенгешде жемиш-наныкъ продукцияны производствосун кенгертиуню, аланы жангы сортларын къурауну, бёлюмню онгдуруну, «Росагролизинг» АО-ну льгота программаларын толуракъ хайырланыуну юсюнден да сёлешгенди. Энтта да бир тема эл мюлк страхование этиу бла байламлы эди. Терек бахчачылыкъда къармашханлагъа себеплик этиуде ол бек магъаналы болгъанын белгилегенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Ахча

Аграрчылагъа энчи кредит программала

Россельхозбанкны Къабарты-Малкъарда бёлюмю республиканда аграрчыланы бу айны биринчисине учуз багъалы кредитледен 400 миллиондан аслам сом бла онгдургъанды. Финанс учреждениядан билдиргенлерича, ахча эл мюлкде къармашхан онтогъуз гитче эмда орта предпринимательге берилгенди. Кредитлени аслам кесеги – 373 миллион сом – къысха заманны ичинде къайтарылыргъа керекди. Къалгъанлары уа узакъ болжаллы борчладыла.

- Тенглешдирип айтханда, быллай кредитлени ёлчеми азаймагъаны кёрюнеди. Биз аны энчи программала къуралгъаны, ахча женгилирек берилгени, жаланда уллу агропредприятиялагъа угъай, гитче мюлклеге да онгла берилгени бла байламлы этебиз,- дегенди банкны бёлюмюню башчысы **Алим Сокуров**.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

ОПЕРАТИВ ШТАБ

Багъыудан сора къайтышханланы саны асламды

Пандемияны аллындан бери Къабарты-Малкъарда COVID-19 ауруу жукъгъанланы саны онбир мингден озгъанды. КъМР-де коронавирус ауруну профилактикасы эм аны жайылыууна къажау оператив штабдан белгили этгенлерича, бюгюнлюкде вирус 11021 адамда ачыкъланнганды. Ол санда тюнене ол 84 инсаннга жукъгъанды.

Болсада тийишли багъыудан сора сау болгъанла да асламдыла - 7935 адам. Тюнене уа аны 42 адам хорлагъандыла. Биогюнлюкде медицина болушлукъ 2917 пациентге бериледи. Алай жарсыулу тарихле да бардыла. Пандемияны аллындан бери вирус 169 инсаныбызны жашауун юзгенди (тюнене юч пациент).

Коронавирус КъМР-де жайылып башлагъандан бери 256,4 мингден аслам тест бардырылгъанды (бир кюннге 1,5 минг тинтиу). Госпитальлада 1482 пациент бардыла, аланы арасында тест коронавирус ауруу жукъгъанын ачыкъламагъанла да. Реанимация бёлюмде 91 саусуз турадыла.

Оператив штабдан белгили этгенлерича, вирус бютюнда 65 жылдан таматалагъа, ауруулары юсларинден кетмегенлеге къоркъуулуду. «Аны себепли профилактика мадарла бютюнда магъаналыдыла. Адамла кёп жыйылгъан жерледе, транспортда медицина маскала жюрютюрге, бир бирден бек аздан метр кенгликде турургъа, къоллану сапын бла терк-терк жууургъа тийишлиди. Онг болгъанына кёре, адам да саламлашмазгъа, къучакълашмазгъа кюрешигиз»,- деп эсгертгенлей турадыла Оператив штабдан. Бюгюнлюкде республикада COVID-19 жукъгъанла медицина болушлукъну 9 госпитальда аладыла. Алада 1,8 минг саусузгъа жерле бардыла.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

ИНФРАСТРУКТУРА

Трасса не жаны бла да хайырлы боллукъду

Элбрусда 2020-2021 солуу кезиуде жангы тау-лыжа трасса ачыллыкъды. Аны юсюнден бизге «Шимал Кавказны курортлары» компаниядан билдиргендиле. Бюгюнлюкде сертификат алыу жаны бла жумушла толтуруладыла. Жангы трасса, анга уа ауурлугъуна кёре «къызыл» белги берилгенди, «Гара Башы» станциядан башланырыкъды.

Аны кенглиги 40 метр, узунлугу 1,5 километр боллукъду. «Инфраструктураны жангы объектлери курортну файдалылыгъын ёсдюрмеклеге, регионну инвестиция онгларын игилендиреклеге, ары жангы бизнес келирин жалчытадыла. Округда хар курортну да жетишимлилиги битеу турист кластерни файдалылыгъын жалчытырыкъды»,-дегенди РФ-ни экономиканы айнытыу министри **Максим Решетников**.

Аны бла бирге курортда 2022 жылгъа дери эки канат жол ишлетирге мурат барды. Аланы узунлугу 200 эм 830 метрге жетеркди. Алай бла уа тау лыжаланы сюйгенле 3200-3700 метр бийикликде учаргъа онг табарыкъдыла.

- «Элбрус» курортха туристлени арасында сейиру уллуду, ол санда тыш къыралылада да. Аны мындан ары айнытыр мурат бла комплекс план къуралгъанды. Анда баш магъана тау-лыжа инфраструктураны игилендириуге, жангы трассаланы, подъёмникленри ишлетиуге, жалгъан къар бла жалчытыу системаланы сингдириуге бериледи,- дегенди РФ-ни экономиканы айнытыу министрини биринчи орунбасары, Шимал Кавказны соруларына жууапды Михаил Бабич.

Битеу трассала ишлеп башлагъынчы уа, скипассла «Промо» тарифге кёре ишлеркидле. Алай бла аны багъасы 1500 сомду, 6-13-жыллыкъ сабийлеге 750 сом. Беш жыллары толмагъан балала уа курортда хакъсыз жюрюйдюле.

Эсигизге салайыкъ, «Гара Башы»-«Мир» канат жол Европада эм бийикледен бириди, ол 3684 метр бийикликде ишленнгенди. РФ-ни Экономиканы айнытыу министерстосуну башчылыгъында курортда къурулуш жумушла андан ары бардырыладыла. 2025 жылгъа дери Элбрусда 9 подъёмник къраллыкъды, биогюнлюкде ала ючдюле. Битеу бу жумушланы хайырындан трассаланы узунлугу 15-ден 31 километрге дери кёбейтилликди.

Басмагъа **ТИКАЛАНЫ Фатима** хазырлагъанды.

Эришиу

Сюйген шахарыбыз ючюн къол кётюрейик

Россейни бек иги шахары деген ат ючюн «Город России – национальный выбор» деген проектге саулай къыралдан 10 регион ара къатышадыла. Ол къауумда Нальчик да барды.

Шахарла ючюн къол кётюрюу 30 декабрьде тохтатыллыкъды. Биогюннгю болумгъа кёре, Нальчик 3 жердеди. Биринчи эм экинчи тизмеледе Севастополь бла Смоленск орналгъандыла. Бу эришиуде аланы тарых, маданият энчиликлерине да эс бёлюнеди. Ол жаны бла бай шахаргъа саналгъан саулай къыралны да белгилеринден бирича жюрютюлюкдю. Ол сайлау Интернетде къол кётюрюу бла этилликди.

Нальчик ючюн конкурсну сайтында къол кётюрюр амал барды. Кюннге бир кере эркин этиледи. Конкурсну къурагъанла аны хыйлачыладан сакълар ючюн, анда жаланда адам эталлыкъ бир жумуш да къурагъандыла: кёргюзтюлген суратны кесеклерин тюзюнлей келишдирип жыярга керекди. Жаланда андан сора саналады къол кётюрюу.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Жазылыу - 2021

«Заманны» – хар таулу юйюрге

Хурметли жамаат!

Сиз ана тилигизни сюе эсегиз;

Сиз ёз халкъыгъызны инсаны болгъаныгъызны дайым сезгенлей турургъа кюсей эсегиз;

Сиз малкъарлыланы тарыхларыны, маданиятларыны, тёрелерини, адетлерини, аланы бюгюннгю жашауларыны, жетишимлерини эмда къайгъырыуларыны юсюнден асламыракъ билирге итине эсегиз, **«Заман» газетге жазылыгъыз.**

Аны бетлеринде сиз кёп сейирлик затла табарыкъсыз, ол хар юйюрге да керек болгъанына тюшюнюрюксюз.

Бизни индексибиз – П 5893

АДАБИЯТ ИНГИР

Уллу поэтни жарыкъландырыу иши, адамлагъа къайгъырыуу, кёргюзтген жигитлиги – тёлюлени эслеринде

Бу кюнледе Къабарты-Малкъарда къабарты адабиятны жазыу мурдорун салгъанладан бири Али Шогенцуков туугъанлы 120 жыл толгъанын белгилегендиле

Анга аталгъан ишле бизде 6 октябрьде Б. Пачев атлы сабий китапханада башланнганлары белгиллерча шартды. Анда ишлегенле республиканы Культура министерствосуну болушлугъу бла «Эсгериуню кюню» деген халкъла аралы акцияны чегинде да «Къабарты поэзияны шауданы» деген уллу байрамны бардыргъандыла. Аланы ишлерине онлайн халда Белоруссияны Могилёв областыны Бобруйскда библиотекалары, ол санда аны атын жюрютген китапхана да, къатышхандыла. Поэтни жашауу анда Къабарты къырал драма театрны аллында поэтни эсгертмесине гюлле салып, аны аллында «Сени назмуларынг халаллыкъны поэзиясыдыла» деген ат бла вернисаж этгендиле, поэтни назмуларын окъугъандыла. КъМР-ни миллет музейинде поэтте аталгъан кёрмюч ачылгъанды.

Ингирде башда сагъыныльгъан театрда поэтни туугъан кюнюне аталгъан эсгериу ингир баргъанды. Аны Къабарты-Малкъарны культура министри Мухадин Кумахов ачханды эм элтгенди. Ол ары келгенлени бу концлагерьде юзюлгенин ала эсде тутадыла. Анга ыразылыкъларын да дайым билдиредиле.

Бу юбилейге аталып, библиотекалада китап-иллюстрация кёрмюче къуралгъандыла. Социал сетьледе кёп тилледе жюзле бла адамла Али Шогенцуковну назмуларын, аны чыгъармачылыгъына аталгъан ишлерин окъугъандыла, аны сёзлерине этилген жырланы айтхандыла, мультимедиа роликлеге къарагъандыла.

9 сентябрьде Т.Мальбахов атлы къырал миллет библиотекада «Али Шогенцуков эм тарых-адабият процесс» деген аты бла «тёгерек стол» баргъанды. Аны ишине поэтни байрамына Москвадан эмда Шимал-Кавказ федерал округдан келген къонакъла къатышхандыла. Ала къабарты поэзияны жазыу жолун башлагъан Али Шогенцуковну чыгъармачылыкъ ишини магъанасы бюгюн да таркъаймагъанын белгилегендиле.

Дагъыда ол кюн, республикада китапны сюйгенлени биригиуюню таматасы Наталья Шинкарева хазырлап, шахарны тюрлю-тюрлю школларындан сабийле А. Шогенцуков атлы къабарты къырал драма театрны аллында поэтни эсгертмесине гюлле салып, аны аллында «Сени назмуларынг халаллыкъны поэзиясыдыла» деген ат бла вернисаж этгендиле, поэтни назмуларын окъугъандыла. КъМР-ни миллет музейинде поэтте аталгъан кёрмюч ачылгъанды.

Ингирде башда сагъыныльгъан театрда поэтни туугъан кюнюне аталгъан эсгериу ингир баргъанды. Аны Къабарты-Малкъарны культура министри Мухадин Кумахов ачханды эм элтгенди. Ол ары келгенлени бу болгъанларын да айтханды ол. Ызы бла поэт халкъын, ана тилин сюйгени, жарыкъландыруу ишле бла да аны ючюн кюрешгени келлик тёлюлеге юлгю болгъанларын чертгенди.

Москвачы къонакъ Лола Звонарёва, адабиятчы, кесаматчы, искусствовед: «Къабартылы адам болуп, биринчи Инна Кашежеваны таныгъанма, Римма Казакова таныштырыпъ. Экинчи уа художник Михаил Шемякин болгъанды. Али Шогенцуковну поэзиясы уа мени жашауума киргени бла бу халкъны манга бютюнда жуукъ этип къойгъанды. Мен аны Андрей Вознесенский бла тенглешдиреме. Экисини да аналары халкъ чыгъармачылыкъны билгенди эм аны юлгюлеринде ёсдюргенди салбийлерин. Биз бир бирге ушайбыз. Ма ол себепден Россей бла Къабарты-Малкъар байламлыкъ жюрютюрге керекдиле», – дегенди.

Бизде юбилейлеге дайым келиучю аварлы поэт Гамзат Изудинов – «Гумбет» газетни баш редактору, Дагъыстанны Жазыучула союзуну председатели Магомет Ахмедовдан жыйылгъанлагъа салам берип: «Али Шогенцуков бизде Темирхан-Шурада окъугъанды. Ол шарт окъуна арада ёмюрге бла жюрюген байламлыкъны юсюнден айтады. Шогенцуковну поэзиясы ата журтха къуллукъ этиуню бийик юлгюсюдю. Быллай айтхылыкъ адамланы къадарлары биогюн тарыхыбызны жангыдан жазаргъа сюйгенлеге жол бермезликлери хакъды», – деп белгилегенди.

Тюркден къонакъ Хамид Назар, филология илмуланы доктору, Къабарты-Малкъарда жашагъан къабартылыла ана тилларинде аз сёлешгенлерин, анда Тюркде жашагъанла уа тилни кёп да иги билгенлерин айтып, жарсыгъанды. «Бизни арабызда Къара тенгиз дарты. Аны толкъунлары ары-бери да ауадыла. Алай бла сизни сагъышларыгъызны, муратларыгъызны бизге да жетдиреди. Ол затланы юсюнденди жазадыла керти поэтле. Али Шогенцуков халкъыбызгъа жуукъ болугъра чакъырады бизни», – дегенди.

Чечен Республиканы халкъ поэти, аны Жазыучула союзуну председатели Канта Ибрагимов а, Нальчик Кавказны адабият арасы болгъанын чертип: «Сизни культура министерствогъуз адабиятха уллу эс бёлгенин кёрюп турама. Хар жерде да иш алай сунмагъыз. Сизни министригиз этгенча толу докладла эттенле, жазыучуларын былай ийи билгенле да аздыла. Мен биогюн да, хар замандача, анга сюйюп тынгылагъанма. Али Шогенцуковну «Унну пуду» деген хапары школ программада болуп, аны сабийлей окъугъанма. Ол жюрегиме кирип къалгъанды. Энди башха чыгъармаларын да окъугъанымдан сора, аны халкъда хурметин кёргенимден арысында бютюнда терен ангылагъанма уллулугъун, ёмюрлюгюн да», – дегенди.

Жыйылгъанла экранда Бобруйскда поэтни атын жюрютген жетинчи номерли библиотеканы таматасы Татьяна Чернявскаяны бу юбилей бла байламлы анда бара тургъан ишлени юсюнден хапарына эм алгъышлауна да тынгылагъандыла.

Къонакълагъа артда бу кюнлени эсгере турурча саугъала берилгенден сора поэтни туудугъу – Лионну жашы Мурат Шогенцуков: «Алини сабийлери, туудукълары да аны намысын тутаргъа, анга тийишли болуп ёсергге кюрешгенбиз. Ызыбыздан келгенле да алай», – деп, бу кыйын заманнга да къарамай, аланы аппаларыны эсгериу кюнюне келгенлеге ыразылыкъ сёзюн айтханды.

Жыйылгъанла ызы бла «Кишиликни бла таза ниетни кючю» деген концерт программагъа къарагъандыла. Анда А. Шогенцуков атлы Къабарты къырал драма театрны артистлери Ахмед Хамурзов, Инна Багова, Али-Кантемир, Марьяна Кулова, Музыка театрны актёрлары Жаболаны Замира, Аскер Шуков, Мадина Мамбетова, «Джагуако» атлы халкъ ансамбльни жырчылары, Малкъар къырал драма театрны актёру Мызыланы Таубий, Орус драмтеатрны актёру Ислам Канкулов, СКГИни студенти Гергъокъланы Азнауур назмула окъугъандыла, жыр айтхандыла эм къысха драма сюжетли суратлаулагъа къатышхандыла, «Кабардинка» академиялы ансамбльни солистлери жыйылгъанланы ариу тепсеулери бла къуундыргъандыла.

Театрны холунда кёрмюче ары келгенле сюйюп къарагъандыла. Экинчи кюн байрам Али Шогенцуковну туугъан жери Бахсанда баргъанды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Ангылатыу

Бирде инсанла къыралны жанындан социал болушлукъгъа тийишли болгъанларын билмей, аны бла хайырланмай къаладыла. Материалда эм магъаналы къырал льготаланы эсгертирге сюебиз.

Къырал болушлукъгъа тийишли къауумла

САБИЙЛИ ЮЙЮРЛЕ

Юч жылгъа дери сабийлеге хар айдан тёлеуле этиледи. Ахча юйюрде хар инсаннга тергегенде, файдала жашау этерге жетерик ахчаны эм аз ёлчемини экиге кереленнген тарихлеринден аз болса бериледи. Быйыл 7 ноябрьде кючюне кирген законнга кёре уа, бу пособияны алгъанла аны болжалын созар ючюн, документле хазырларыкъ тюйюлдюле. 2021 жылда 1 мартха дери сабийге бир неда эки жыл толса, аны созар ючюн, жангыдан заявление жазар кереклиси жокъду, ол алайлай созуллукъду.

Ишлерин тас этип, къыйын жашау болумгъа тюшген ата-анала уа адрес пособияла алыргъа боллукъдыла. Ол санда юч жылдан жети жылгъа дери сабийлеге да. Бу себепликни бергенде, юйюрню алгъышнгы къолайлылгъы тергелмейди, жаланда заявление берилген кезиуде юйюрню файдаланыгъа къараллыкъды. Быллай къырал себеплик пандемияны кезиюнде ишсиз къалгъанлагъа болушур мурат бла кийирилгенди.

АНАЛЫКЪ КАПИТАЛ

2020 жылдан башлап аналыкъ капитал биринчи сабий туугъанда да тёленеди. Ахчаны жашау журтну сатып алырга, ипотеканы тёлерге, законда тохташдырылгъан башха жумушлагъа къоратыргъа боллукъду.

Биринчи сабийге 466 617 сом, экинчиге 150 000 сом бёлюнеди. Бу ахча жаланда къыралны инсанларына бериледи.

НАЛОГЛА

Быйылдан башлап пенсиягъа чыгъарны аллында жыл саннга жетген инсанла сенсячылагъа берилген налог льготала бла хайырланыргъа боллукъдула. «Предпенсионер» болгъанына юсюнден справканы уа РФ-ни Пенсия фондуну жер-жерли органларында, МФЦ-да алыргъа боллукъду, аны электрон халда pfrf.ru сайтда хазырларгъа да жарайды.

Юч эм андан кёп сабийлери болгъан юйюрлеге (акъылбалыкъ болмагъан жыл санда) да этиледи болушлукъ. Биринчиден, ырысхыларына налогдан къошакъ вычет: фатарда отоулада хар сабийге бешишер квадрат метр, жашау журтлада – жетишер. Экинчиден, жерге да тохташдырылады вычет - 6 соткагъа

Льготаны бир объектде хайырланыргъа боллукъду. Аны электрон халда налог тёлеучюню энчи кабинетинде хазырларгъа онг барды.

ИПОТЕКА

Кёп сабийли юйюрлени ипотека борчларын тёлеу программа андан ары толтурулады. Ол аналыкъ капитал программагъа къошакъ халда кийирилгенди, алай аны орунуна бардырылмагъанын белгилерчады.

Ахчаны алыр ючюн а банкга ипотека кредит программаны излемлерине келишгенин бла къалгъанын тинтирча документле бериледи. Ызы бла ала «ДОМ.РФ» акционер обществогъа ашырыладыла. Шартла тюз эселе, общество банкга юйюрню ипотека кредитин тёлерге ахча ётдюреди – 450 минг сом.

ТАЗИРЛЕ

Инсан жашау журт-коммунал жумушла ючюн тёлеулени заманында этмеген эсе, 2021 жылда 1 январыгъа дери анга тазир салынырыкъ тюйюлдю. Борчла ючюн коммунал жумушланы тыяргъа да жарамайды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Къарау

Мектепледе исси аш-азыкъ бла жалчытыу – энчи контрольда

Къабарты-Малкъарны Жамауат палатасыны кезиулю жыйылыуунда республиканы мектеплеринде окъуучуланы исси аш-азыкъ бла жалчытыу къалай тамамланнганы тинтилгенди.

Бу башламчылыкъны эсепде тутарча ишчи къауум да къуралгъанды. Аны келечилери мартда школлада бла садлада болгъандыла эм сабийлеге аш норматив-право излемлеге кёре берилгенин чертгендиле. Ала быллай шартлагъа къарагъандыла: ахча тийишлисича бёлюннгенине бла къалгъанына, азыкъны качествосуна эм ол тюрлю-тюрлю болурунa, азыкъ этилген жерлени мюлк-техника халларына, аш этгенде, продуктланы сакълагъанда санитар-тазалыкъ излемле къалай толтурулгъанларына, кадрланы жетишгенлерине эм башхалагъа. Октябрьде ишчи къауум жангыдан мектеплеге баргъанды эм башланнган классланы окъуучулары исси аш бла тийишлисича жалчытылыннганларына, мектепледе инфраструктура кереклисича айныгъанына шагъатлыкъ этгенди. Аны юсюнден палатаны пресс-службасындан бildиргендиле.

Бу ишге федерал бюджетден быйыл 202 064,9 минг сом бёлюннгенди, 2021 жылда 493 587,1 минг сом берилликди, 2020 жылда уа 528 359,1 минг сом. Кюнгге бир сабийни ауузландырыугъа орта эсеп бла 58,86 сом къоратылады. Роспотребнадзорну эсгертиулерине кёре, окъуугъа биринчи сменде келгенле эрттенликде ашайдыла, экинчи смендегиле уа – тюшде.

2020-2021 окъуу жылда республикада аз комплектли 32 мектеп ишлейдиле, ол билим бериу учреждениляны барысыны да 12,1 процентиди. Алада 3 065 сабий окъуйдула, аладан 1 413-сю башланнган класслададыла. Быллай школланы барысында да аш этерча эм сабийлени олтуртуп ашатырча, бет-къол жууарча жерлери, керекли техника оборудованиялары, холодильниклери бардыла.

Битеу муниципалитетледе продукцияны билим бериу учреждениля, тауусулгъан келишимлеге кёре, кеслери аладыла, ата журтлу производительле чыгъаргъан продуктла 99,7 проценти тутадыла, аладан 80,3 проценти республикада жарашдырылгъан хантды. Аш-азыкъ хазырлау бла 768 повар, кладовщик, башха ишчиле кюрешедиле, алай кадрла жетишмейдиле. Аш этиучюлени усталыкъларын ёсдюрюрча курсла дайым бардырыладыла.

Сабийлени ауузландырыу республиканы Жарыкъландырыу, илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну, Роспотребнадзорну управлениясыны эм сейирлери болгъан башха органланы контролюндадыла. Жамауат палата да 2020 жылны сентябринде «Школьное питание» деген мониторингни бардырып башлагъанды, анда «исси телефон» да ишлейди. Андан тышында, къырал эм муниципал жумушланы тамамлау портальда адамла кеслерини оюмларын айтларча сервис барды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Тапландырыу

Миллет проектни чеклеринде

«Къоркъуусузлу эмда качестволу автомашина жолла» миллет проектни чеклеринде бизни республикада аслам иш этиле барады. Шёндюледе подряд организацияланы келечилери Шалушка – Каменка, Кенже – Каменка жоллагъа эмда Нальчик – Нарткъала трассаны бир кесегине ремонт этге турадыла. Аланы барыны да узунлугъу 8,5 километр болады, деп билдиргендиле КъМР-ни Транспорт эмда жол мюлк министерствосундан.

Жол къурулушчула эски асфальтны къырып, аны орунуна жангысын жаядыла. Бу ишде аны зыгъыр-мастика тюрлюсю хайыранылады. Ол тёрели асфальтдан игиркди, чыдамлыды, асламыракъ заманны тозурамай турады. Ызы бла жолну юсюнде бояу бла белгиле ызланырыкъдыла. Ишлени барын да жылны ахырына дери тамамлап бошаргъа таукелдиле.

Министерствода айтханларына кёре, бу миллет проектни чеклеринде быйыл регионну жюз километр чакълы жолларында жангыртыу ишле бардырылгъандыла. Келир жыл да аслам мадар этилликди. Бир-бир жолла уа тынгылы жангыртыллыкъдыла. Аны бла бирге светофорла орнатыллыкъдыла, жоллаты чыракъла бла жарытыу жаны бла да кёп иш этилликди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

БАШЛАМЧЫЛЫКЪ

Усталыкъланы фестивалы – ахшы сайлау онгла

Бизни республикада алгъадан окъуна профориентацияны бардырыу бла байламлы «Билет в будущее» федерал проект андан ары бардырылады. Аны чеклеринде уа Усталыкъланы фестивалы къуралгъанды. Эсигизге салайыкъ, анга алтынчы-онбиринчи классларда жюрюген окъуучула къатышыргъа боллукъдула.

Фестиваль къатыш форматда WorldSkills Hi-Tech-2020 жетинчи Миллет чемпионатны чеклеринде дистанцион-очный халда бардырылады. Аны хайыры бла Россейни битеу регионларындан да школчула башха-башха усталыкълада кеслерини хунерлерин сынап кёрюрге, алай бла уа мектепден сора къайры окъуугъа барлыкъларын да сайларгъа онг табарыкъдыла. Проектге **https:/ bilet. worldskills.** ru платформаны болушлугъу бла къатышырга боллукъду.

Андан сора да, сагъыныльгъан платформагъа жазылгъанла усталыкъгъа тюшюндюрюу жаны бла очный халда бардырыллыкъ практикалы юйретиуледе кеслерини билимлерин ачыкълаяллыкъдыла. Ала уа (практикалы юйретиуле) жыйырма алты ызгъа кёре къураллыкъдыла. Кеслери да регионну профессионал билим берген окъуу юйлеринде озарыкъдыла. Алай бла практика бёлюмледе сайлар зат асламды.

Проектни къурагъанланы муратлары анга не къадар кёп жаш адамны къатышдырыргъа эмда битеу да окъуучулагъа усталыкъны сайлау жумушха бош анстан угъай, эсли кёз бла къарарча этергеди. Ала профориентация жумушланы компьютерни болушлугъу бла ётерге боллукъдула. Фестиваль ноябрьни аягына дери созуллукъду. Аны себепли хар республика кесини окъуучуларына бюгюннгю жашауда суралгъан усталыкъланы юсленинден билдирирча мадарланы эталлыкъды.

Кеслерини хунерлерин сынаргъа сюйгенле try-a-skill онлайн форматда токъсан ызда окъуна ишлени насийхатчыланы (наставник) болушлукълары бла тамамларгъа боллукъдула. Профессионал усталыкъны дерслери регионланы мектеплеринде 44 компетенциягъа (ызгъа) кёре бардырыллыкъдыла.

Сабийлени жыл санларына эмда сайлагъан ызларына тийишлиликде къауумлагъа юлеширидиле. Усталза видеоконференция байламлыкъны къурарыкъдыла. Насийхатчыла уа дистанцион халда кеслерини усталыкъларыны жашырынлыкъларыны юслеринден хапарларыкъдыла. Андан сора да, сейир ишлени хазырлап, школчула аланы къалай тамамлагъанларын да тинтирикдиле.

2020 жылда «Билет в будущее» проектни алай бла ючюнчю уруму бардырылады. Анга деп Россейни сексен региону майданла къурагъандыла. Сагъынылгъан проектге къатышыр мурат бла платформагъа уа саулайда миллиондан иги да аслам адам жазылгъанды.

Эсигизге салайыкъ, аны «Жаш профессионалла» (Ворлдскиллс Россия) союз къурап, «Билим бериу» миллет проектни чеклеринде жашауда бардырады. Проект эмда ани ичинде хараштырылгъан фестиваль къырал субсидияны тутхучлулугъу бла озадыла, аны себепли уа сабийлеге, аланы ата-аналарына да хакъсыздыла.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Мадар

Суу быргъыла жангыртыладыла

Черек районда эски суу быргъыланы алышындырыу жаны бла тийишли иш барады. Муниципалитетни жер-жерли администрациясындан билдиргенлерине кёре, бу кюнлеге Бабугентде Улбаш эмда Чочу улу атлы, сора Кашежева орамлада ишчиле жерни къазгъандыла, быргъыланы да жерине жетдиргендиле. Анда аланы битеу да 1877 метри жангыртыллыкъды.

Къашхатауда уа эки бла жарым километр чакълы участкада мадар этиледи. Анда да иш тынгылы барады. Быргъыладан сора от ёчюлтююде хайырланылгъан гидрантла да орнатыллыкъдыла. Дагъыда Огъары Малкъарда бла Бызынгыда бир ненча орамда мадар этилликди.

Бу ишле «Экология» миллет проектге кирген «Таза суу» федерал проектни хайыры бла бардырыладыла. Ала бары да быйылны ахырына дери тамам этилликдиле.

Дагъыда «Шимал Кавказ федерал округну айнытыу» къырал программаны юсю бла Къашхатауну бла Аушигерни арасында 18,5-километрлик суу быргъы орнатыллыкъды. Келир жыл Тёбен Жемталада, Огъары Жемталада, Зарагижде эмда Къара-Сууда мадар этилликди.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР КЪЫРАЛ ДРАМА ТЕАТРНЫ 80-ЖЫЛЛЫГЪЫНА

Халкъыбызны ёхтемлиги, огъурлулукъну, къууанчны эмда жарыкълыкны багъанасы

Театрларыбыз бу кюнледе уллу байрамгъа, жюрекден келген алгъышлагъа тийишлидиле. Болсада къоркъуулу болум ол къууанчыбызгъа чек салгъанды. Алай аланы тарыхларын ызларгъа, ала бизни ёхтемлигибиз болгъанларын айтыргъа сылтаула уа кёпдюле. Бу материалда уа биз Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театрны тарыхын эсгерирге излейбиз.

Ал атламла

1935 жылда бери ара шахардан белгили режиссёр Илья Судаков комиссия бла келип, А. Луначарский атлы театр институтда малкъар студияда окъургъа отуз эшак адамны сайлагъандыла: Атайланы Мажир бла Магомет, Ахкёбекланы Фатимат, Балаланы Омар, Бачиланы Атлы, Биттирланы Абидат бла Жаухарат, Геляланы Налбийке, Жантууланы Азнор, Жарашууланы Ахмат, Залийханланы Тамара, Къудайланы Ахмат, Къулийланы Къайсын бла Зоя, Кючмезланы Бахсанукъ бла Шарифа, Кючокланы Магомет, Маккаланы Абдул-Хашим, Малкъарланы Магомет, Махийланы Забака (Зоя), Ногъайланы Хусей, Рахайланы Исмайыл, Узеланы Мусса, Уяналаны Баблук, Холамханланы Хаждаут, Чабдарланы Мухажир бла Хызыр, Чочайланы Жюнюс, Чычыкъланы Магомет, Шауаланы Магомет. Он къауумгъа уллу студия дегендиле.

Ала андан къайтхынчы Нальчикде да колхоз-совхоз театр студия ачылып, 1937-1938 жылларда ары алыннган къызла бла жашла - Маммеланы Ибрагим, Акъайланы Далли, Къудайланы Маржан бла Хасан, Акъкъызланы Мустафа, Рахайланы Люба, Назир, Таубий, Таппасханланы Хыйса бла Оюс, Гергъокъланы Фердауус, Мечиланы Хусей, Бачиланы Куля, Байкъазыланы Алим, Макытланы Исхакъ, Жаболаны Мариям, Расулланы Къубадий - театр искусствону юсю бла Москвада ГИТИС-де административ бёлюмде окъуп, бийик билим алып келген биринчи таулу жаш Акъайланы Къасымны башчылыгъында окъугъандыла. Бу къауумгъа гитче студия дегендиле.

Тасхаланы билиу

Ара шахарда окъугъан жашла бла къызла маданият арагъа тюшгендиле. Ала уллу устазладан дерс алгъандыла, белгили театрлагъа, концерт заллагъа, музейлеге, тюрлю-тюрлю кёрмючлеге жюрюгендиле, айтхылыкъ артистлени къалай ишлегенлерин кёрюп, кеслерин танып, аладан да кёп затха юйреннгендиле.

Гитче студияны окъуучуларыны амаллары уа такъыр эди. Болсада устазлары аланы кеслерини билген сахна тасхалагъа юйретгендиле. Алагъа бир ненча жыл алгъа ишлеп башлагъан орус театрны артистлери да болушхандыла, кеслери салгъан «Устим Карамалюк» спектакльде ойнаргъа да чакъыргъандыла.

Театрны тарыхындан бла эстетикасындан сынауу болгъан устаз Алексей Косьяненко окъутханды. Сахнада ариу сёлешиуню бла кесин жюрютоюню дерслерин Юрий Судаков бергенди. Гримни къйларыгъа – Пётр Терский, фехтованиягъа бла аскер сауутла бла кюреширгe уа Акъайланы Къасым юйретгендиле.

Жаш актёрла орус эм тыш къыраллы классиклени чыгъармалары бла шагъырейленнгендиле. Аладга болгъан жарсыуланы, къууанчланы да жюреклери бла ётдюрюрге юйреннгендиле.

Биринчи оюнла

Гитче студияны биринчи оюнун К. Тренёвну «Любовь Яровая» деген пьесасына кёре Акъайланы Къасым салгъанды. Малкъар тилге аны Отарланы Керим кёчюргенди. Премьера 1939 жылда 7 декабрьде багъранды. Анда Любовь Яровااны - Къудайланы Маржан, аны баш иеси Михаилны уа Къудайланы Хасан ойнагъандыла. Къарагъанла Рахайланы Таубийни бла Любаны, Расулланы Къубадийни, Маммеланы Ибрагимни, Таппасханланы Оюсну оюнларын айырып жаратхандыла.

Москвада окъугъанланы студиялары уа, 1940 жылда институтну бошап, Къайсын кёчюрген юч уллу диплом спектакль хазырлап келгендиле - Лопе де Веганы «Къой шаудан», Вс. Ивановну «Бронепоезд 14-60», Мольерни «Скапенни хыйлалары».

Бу оюнла жангы къурала келген театрны онгун, хар бир актёрну энчи усталыгъын, фахмусун кёргюзтгендиле. Андан сора, эки студия да бир болуп, Малкъар къырал драма театр ишлен башлагъанды.

1940 жылда 26 октябрьде профессионал Малкъар театр Лопе де Веганы «Къой шаудану» бла биринчи театр сезонну ачханда, анга къарарга келгенлени араларында халкъыбызны къууанч, къыйын кюнлерини да жырчысы Мечиланы Кязим болгъанды. Таулула ол спектаклькле байрамгъача тюбегендиле.

«Къанлы къалын»

Миллет театргъа ана тилде оюн жазарча , тилибизни, жашау болумубузну, адет-тёрелерибизни да билген драматург керек эди. ГИТИС-ни режиссёр бёлюмюн бошагъан Геляланы Рамазан «Къанлы къалын» деген пьесаны жазгъанды. Миллетибиз кесини жашауну юсюнден спектакльге бютюнда къууанып, ыразы болуп къарагъанды.

Москвадан келген театр критик Я. Бродский аны юсюнден 1941 жылда 6 июньда «Жаш сталинчи» деген газетде: «Малкъар! Эсде къаллыкъ бир аламат иш болду, энтта да бир хорламгъа жетишди сени сейирлик эм фахмулу халкъынг! Биринчи миллет пьеса – Геляланы Рамазанны «Къанлы къалын» – малкъар драматургияны жаратылгъанын билдирди. Театр иши башланнганлай, сахнана бла залда олтургъан къараучуланы аралары эрип кетди: биз барыбыз да узакъ тау элге тюшдюк...» – деп жазгъанды. Спектаклькле музыканы композитор Т. Шейблер жазгъанды, аны декорацияларын а художник П. Рябчиков хазырлагъанды.

Сынауланы жылларында

Театр айнып бара тургъанлай, Уллу Ата журт уруш башланнганды. Эр кишилени асламысы къыралыбызны ёшюн уруп келген душмандан къоруулагъа кетгендиле.

Театрда бир къауум эр киши бла тиширыула къалгъандыла: Геляланы Налбийке, Ахкёбекланы Фатимат, Балаланы Омар, Бачиланы Куля, Биттирланы Абидат, Биттирланы Жаухар, Жаболаны Мариям, Жантууланы Исса, Къудайланы Ахмат, Кючмезланы Шарифа, Макытланы Исхакъ, Махийланы Зоя, Рахайланы Исмайыл, Рахайланы Люба, Темиргалиева Мариям, Уяналаны Баблук, Чабдарланы Хызыр, Чочайланы Жюнюс, Шауаланы Магомет. Ала ишлерин тюхтатмагъандыла. Алай а эр кишине аз болгъанлары бла байламлы репертуарлары туурылып, режиссёрлагъа (Старостина бла Льготин) жангы спектакльле салыргъа тюшгенди: А. Корнейчукну «Платон Кречет», К. Симоновну «Парень из нашего города», Г. Мдиванини «Батальон западха барады», Гергельни бла Литовскийни «Мени жашым», К. Гольдонини «Къонакъ юйню иеси».

Актёрла госпитальлагъа, окопла къазгъанлагъа барып, ана тилибизде, орус тилде да ойнагъандыла, назмула, чамла окъугъандыла. Фашистле Нальчикге кирген юч айны ичинде театры иши тохтагъанды. Душман кеттенлей, арба табылса, аны бла, табылмаса – жаяулай битеу тау эллеге айланып чыкъгъандыла. Кёчгюнчюлюкню аллында театр «Аршин мал алан» деген азербайджан комедияны сала тура эди.

Ата журтха къайтханда

1957 жылда театрыбызны оту тиргизилгенди. Фрунзеде опера театры администратору болуп тургъан Баташланы Исса бла Иссык-Кёлде драма театрны директору болуп ишлеген Атайланы Магомет аны жангъадан къураугъа улуу кюч салгъандыла. 1957 жылда октябрьде Малкъар театргъа аталгъан кенгеш баргъанды. Оноучула, къыраллыгъы къайтхан малкъар халкъгъа миллет театрны магъанасын ангылап, аны жангыртыу ишни, аны бла бирге тау элледе клубланы, культура мекямланы ишлеуню да планнга салгъандыла.

Жарсыугъа, аскерге кетген жашланы асламысы урушдан къайтмагъандыла. Башхала уа - Ахкёбекланы Фатимат, Биттирланы Абидат, Геляланы Налбийке, Залийханланы Тамара, Кючмезланы Бахсанукъ, Кючмезланы Шарифа, Кючюкланы Магомет, Махийланы Зоя, Уяналаны Баблук... ишге кёллери бла берилгендиле. Театргъа ишлер жер, цехле, артистледен башха адамла да керек болуп, ол затла этилгинчи, малкъар, къабарты, орус труппаланы бирге къошуп, «Къабарты-Малкъар къырал театр» къурагъандыла. Аны директору Магомет Тубаев, малкъар труппаны таматасы Боташланы Исса, режиссёру Евгений Скляров болгъандыла.

Жангыртылгъан театр ишин Боташланы Иссаны «Таулада танг жарыйды» деген пьесасына кёре салыннган оюн бла башлагъанды. 1958 жылда 9 апрельде малкъар оюнна къарагъра келгенле залгъа ссийынмагъандыла. Насыплары тутханла, жабыу ачылгъанлай, бирден ёрге къобуп, кёпге дери къарс уруп тургъандыла. Ол актёрланы таулула театрларын сюйгенлерине, анга термилип тургъанларына ийнандыргъанды.

Жангы тёлюле

Театргъа дайым фахмулу, хунерли, окъуулу жаш артистле керек бола турадыла. 1958 жылда Москвада Щепкин атлы театр училищеде малкъар студия ачаргъа оноу этилгенде, Ахматланы Зейтун, Байчеккуланы Абидин, Баразбийланы Исмайыл, Будайланы Ольга, Зумакъулланы Владимир, Къулбайланы Элизат, Къулийланы Борис, Мамсурланы Зоя, Мокъаланы Алексей, Отарланы Лейла, Созайланы Нина, Шауаланы Тахир, Энейланы Жамал, Энейланы Рая, Юсюпланы Хамит айырылгъандыла ары. Ала андан 1963 жылда къайтхандыла.

1970 жылланы аллында труппагъа – Бапыналаны Зариф, Байзуллаланы Роза, Баккуланы Лариса, Мызыланы Таубий, Къарачай театрдан да Ёртенлени Борис бла Урусланы Роза къошулгъандыла. 1972 жылда уа ГИТИС-де окъургъа театрда ишлерге сюйген жаш тёлюден ючюнчю студия сайланады: Акъайланы Ахмат бла Аминат, Атмырзаланы Магомет, Бачиланы Ахмат, Жолабланы Тахир, Къалабекланы Мухарбий, Къулийланы Исхакъ, Малкъарланы Налжан, Мамучиланы Камал, Мырзаланы Солтан, Мишаланы Людмила, Семенланы София, Текуланы Раузат, Тетууланы Анатолий, Улбашланы Мариям, Хайырланы Тамара, Шауаланы Орусбий. Ала бери 1977 жылда къайтхандыла.

1991 жылда Малкъар театргъа жангы къауум кёшулгъанды. Ол студия Москвада ГИТИС-ни бошагъанды: Атмырзаланы Расул, Бачиланы Александр, Бечелланы Людмила, Бичиланы Хаждаут, Богъатырланы Танзиля, Жабелланы Асият, Жангоразланы Мажит, Мамайланы Фатима, Мисирланы Ахмат, Караккуланы Асият, Созайланы Мариям...

1996 жылда театргъа жангы адамла келгендиле: Шимал Кавказны искусстволарыны къырал институтунда Къулийланы Борисни бла Басир Шебзуховну къолунда окъугъан Алтууланы Халимат, Бегийланы Заур, Доттууланы Фатима, Мисирланы Жамал, Мызыланы Аубекир, Сарбашланы Аскер, Таппасханланы Галима, Тохаланы Зулькарний. Актёрларыбызны асламы сыйлы атлагъа тийишли болгъандыла.

Искусствогъа уллу жол

Малкъар театрны бусагъатда директору КъМР-ни, КъЧР-ни да халкъ артисти Жангоразланы Мажитди. Ол не жаны бла театрны ишин магъаналы, актёрланы жашауларын тынч этерге излеген алчы адамды. Ишни айныйы барыууна, бир бирден юйрению дерслени магъаналылыкъларына эс буруп, башха театрла бла кенг байламлыкъ жюрютеди. Театр Къарачайгъа, Дагъыстаннга, Чеченнге, Осетия-Аланиягъа, Москвагъа, Башкъортостаннга, Татарстаннга, Краснодаргъа, Кърымгъа да гастрольлагъа терк-терк жюрюйдю.

Къазанда барыучу тюрк тилли – «Науруз», Уфада – «Туугъанлыкъ», Владикавказда – «Чексиз сахна», Тюркде – «Минг солуу бла бир ауаз», Адыгеяда – «Черкес гюрен», Нальчикде «Южная сцена» деген эм башха тёрели театр фестивальлада Малкъар театрны актёрларына бийик багъа бериледи.

Сексен жыл, ёмюрле бла тергегенде, кёп тюйюлдю. Алай бизни миллет театр искусствобузгъа уллу жолду. Не тюрлю жашау болумлагъа да къарамай, бетлеринден жарыкъ ура тургъан малкъар актёрларыбыз халкъыбызны ийнакъларыдыла. Илхамлы, хорлаулу болсунла!

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Саулукъ

Жюрек аууруланы саны битеу дунияда да ёсе барады, аладан ёлгенлени саны 30 процентден атлайды. Алай аладан сакъланыргъа, къозгъалыуларын азайтыргъа уа амалла бардыла.

Хирург Гюлюйланы Фозия Лашкута элде Махтини бла Галинаны юйюрлеринде тууугъанды. Школну къоншу элде Жанхотияда алтын майдалгъа тауусханды, ызы бла Къабарты-Малкъар къырал университети медицина факультетин къызыл диплом бла бошагъанды. Битеулю хирургия жаны бла интернатураны ётгенди, сора ординатурада эки жылны РостГМУ-да «Жюрек-тамыр хирургия» жаны бла окъугъанды, анда да айырмалы болгъанды. Усталыгъын Дондагъы Ростовда «Диагностикада эм багъыуда рентгенэндоваскуляр амалла» жаны бла ёсдюргенди. Чынты врач тохтаусуз юйрениргe керекди, дейдиле. Фозия да, ол сёзню кертилигине шагъатлыкъ этe, Россейни кёп ара клиникаларында конференциялагъа къатышханды, тыш къыраллада - Нидерландыде (2013), Польшада (2014), Францияда (2018) - билимин ёсдюргенди. Уста хирург Кардиология больницада бла Ара поликлиникада ишлейди. Бюгюн ол бизни ушакъ нёгерибизди.

«Кёлюгюзню кётюрген затлагъа акъылыгъызны буругъуз, ол жюрекге угъай, саулайда халыгъызгъа игиди»

- Фозия, ушагъыбызны аллында тёрели соруулу берирге сюе эдим: медицинаны, сора аны быллай къыйын бёлюмюн не мурат бла сайлагъанса?

- Гитче заманымда больницагъа тюшген эдим. Нем аууругъаны бусагъатда эсимде тюйюлдю, алай акъ халатлада ариу докторланы сыфатлары жюрегимде къалгъандыла. Андан чыкъгъан кюнюмде врач боллугъуму айтхан эдим.

Хирургияны сюйюп сайлагъанма, коронароангиография бла кюрешеме, жюрекни тамырларына стендле салама, операцияла этеме. Бу усталыкъгъа келгениме бир кюнде да сокъуранмагъанма, ол угъай, ишими сюеден сюе барама.

- Энди уа медицина бла байламлы соруулагъа кёчейик. Жюрек аууруланы юслеринден айтханда, асламысыны инфарктны юсюнден эшитирге тюшеди.

- Острый коронарный синдром – аны кезиуюнде къанны жюрекге келиую бузулады эм аны клеткалары ёлюп башлайдыла. Шартлары: адамны кёкюреги къысылгъанча болады, ачытханы сол жанына - къолуна, имбашына, башына, бирде уа аркъасына да жетеди. Ол солууун алалмай тебирейди, терен солуялмайды, башы аурийду неда айланады, къусарыгъы келеди. Чархын суукъ тер басады, терлейди, эси ауаргъа болады. Ачытханы 15 минутдан кёпге созулады, нитроглицеринни ичгенликге кетмейди. Саусузда бу ышанланы эслеген эсегиз, мычымай медицина болушлукъну излегиз. Жарсыугъа, быллай кезиуледе заман адамны жашауына къажауду.

- Аны стенокардиядан къалай айырыгъа боллукъду?

- Стенокардия да жюрекни ишемия аууруларында бириди, анга халкъда «грудная жаба» деп атагъандыла. Мында да адамны кёкюреги къысады, алай ачытханы приступ халда ётеди, башхача айтханда, аны башланнган эм тохтагъан кезиулери шарт билинедиле. Приступ болгъан заманда адамны артерия басымы кётюрюледи, манглыйын тер басады, жюрегини уруу бирча тюйюлдю. Нитроглицеринни ичгенден сора 1-3 минутдан ол бошлайды.

Бу аууругъа атеросклероз келтиреди. Артерияла бляшкала къураладыла, аны хатасындан жюрекни кёкюреклерина кислород кереклисича бир ёлчеминде жетдирилмейди. Дарман ичдим да, тап болдум деп, тынчайып къалыргъа жарамайды, багъылыргъа керекди. Бир-бирде операция да излениучюдю.

- Къан тамырлада варикоз бек жайылгъан аууруладанды, кёзге да ол артыкъ ариу кёрюнмейди. Аны сылтауларыны, къалай сакъланыргъа боллугъуну юсюнден айтсанг эди.

- Кертиси бла да, къан тамырланы кенгериулери аслам тюбейди. Аны сылтауу тамырланы клапанларыны ишлеулери бузулгъанындады. Аны хатасындан къан чархда кереклисича айланмагъанлай тамырлада жыйылады, ала да, аны сыйындырыча, кенгерип башлайдыла. Адамны аякълары аурутадыла, терк арыйдыла, ауур болгъанча кёрюнедиле. Сылтаула аз тюйюлдюле. Биринчиден, атада, анада неда башха къаршы жуукълада варикоз болгъан эсе, ол юйюрде башхалада да тюберине къоркъуу ёседи. Инсан къаллай жашау бардыргъаны да – аслам заманны олтуруп неда сюелип ишлеу - уллу жерни алады. Артыкъ семизлик да жюрекге бла тамырлагъа хайырлы тюйюлдю. Тишириулада варикоз эр кишиледен эсе асламракъ болууччуду, баладан ауурлукъ бар эсе, ол къозгъалырына къоркъуу чыгъады.

Диагнозну врач-флеболог салады, багъыу симптомла къаллай бирге кёрюнгненлерине, аууруну жайылгъанына кёре тохташдырылады. Ол тынч халда ёте эсе, компресионный трикотажны жюрютюу, тамырланы къабыргъаларыны тонусларын игилендирген препаратланы хайырланыу, физиотерапия, магнитотерапия болушурукъдула.

- Фозия, тамырланы тинтиу къалай бардырылады?

- Диагностиканы УЗИ бла бардырабыз, аны болушлугу бла терини тереннинде тамырлагъа окъуна, къан къалай баргъанына къараргъа, аууруну башлана тургъан кезиучюгюнде табаргъа эм багъыуну тохташдырыргъа боллукъду. УЗИ-ни ётерге врач быллай болумлада буюрлукъду: аякъларыгъыз кёбюп неда къурушуп къалсала, жюрюгенде неда тынч олтуруп-жатып тургъаныгъызда ачытсала, теригиз кёгерсе эм жарала (язвала) чыкъсала, диабетден эм артыкъ ауурлулукъдан къыйнала, инсульт неда инфаркт болгъан эсегиз. Бир-бирде тамырлагъа операционнылыде КТ неда венография этиледи.

Ахыры 4-чю бетдеди.

Проект

Банкда – бийик качестволу Интернет

«Ростелеком» компания Россельхозбанкны Къабарты-Малкъарда бёлюмюню (РСХБ) банкоматларын эм офисленрин цифралы связь бла жалчытыу проектни башлагъанды. Аны юсюнден финанс учреждениялы пресс-службасындан билдиргендиле.

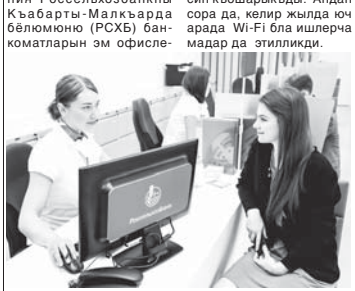

Алай бла специалистле объектлени Интернетге къошуп башлагъандыла, бюгюнлюкде ишле беш офисде тамамланнгандыла. Быйылны ахырына компания дагъыда жетисин къошарыкъды. Андан сора да, келир жылда юч арада Wi-Fi бла ишлерча мадар да этилликди.

-Бусагъатда Интернет жумушланы электрон халда бардырыргъа тынч этеди. Ол себепден аны бийик качество бла ишлегени эм багъасы да уллу болмагъаны керекди. Алпай излемлеге уа рынокда бирси компанияладан эсе «Ростелеком» тап келишеди, - дейди Россельхозбанкны республикада компания дагъыда жетисин къошарыкъды. Андан сора да, келир жылда юч арада Wi-Fi бла ишлерча мадар да этилликди.

Ол себепден аны бийик качество бла ишлегени эм багъасы да уллу болмагъаны керекди. Алпай излемлеге уа рынокда бирси компанияладан эсе «Ростелеком» тап келишеди, - дейди Россельхозбанкны республикада бёлюмюню таматасы Алим Сокуров.

«Ростелеком» кече-кюн демей этилген жумушлагъа мониторинг бардырады. Ол шарт техника жаны бла бузукълукъ этилсе, неда бир тюрлю къоркъуу чыкъса, оператив хатада билдиригe нги тапдырады.

- Банк структуралагъа эм алгъа Интернет бла берилген информация къоркъууса болургъа керекди. Ол себепден бусагъатда биз республикада 1700 финанс организация эм коммерциялы предприятие бла ишлейбиз. Аны бла бирге шёндю бизнес бёлюмде аслам сурам «Виртуальная АТС», «Виртуальный ЦОД», «Видеонаблюдение для бизнеса», «Телевидение для гостиниц» дегенчалагъа барды, - деп кёшханды «Ростелеком» компанияны Къабарты-Малкъарда бёлюмюню таматасы Барасби Машуков.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

ХУРМЕТЛЕУ

Антына кертичилей къалгъанды

КъМР-де МВД-ны оноучулары кесини ишчи борчун толтургъан кезиуде ёлтюрюлген коллегаларыны юйюрюнде къонакъда болгъандыла. Азамат Ныровну жуукълары полициячылагъа алагъа бёлюнгген эс эм къайгъырыулукъ ючюн ыразылыкъларын айтхандыла.

КъМР-де ич ишле министрни къуллугъун толтургъан Назир Мамхегов ведомствону оноучулары бла бирге Нальчикде УМВД-ны уголовный розыскыны оперуполномоченныйи милицияны капитаны Азамат Ныровну жууукъларын жокълагъандыла.

Эсигизге салайыкъ, 2011 жылда 7 февральда 19 сагъатда Нальчикде «Дубки» микрорайонда законсуз сауутланнган къауумланы келечилерин ачыкълау жаны бла оперативтинтиу жумушланы кезиуюнде юч ишекли адамны кёргендиле. Аланы биргелерине сауутлары болгъаны ачыкъланнганды. Право низамны сакълаучула аланы документлерин сурагъанда, ала от ачхандыла. Азамат Ныров алайда аур жаралы болуп ауушханды. Аны эки сабийи ёксюз къалгъандыла. РФ-ни Президентини Указы бла жигит милициячы Кишиликни Ордени бла саугъаланнганды.

- Ич ишле органлада къуллукъ этген кезиуде Азамат атын иги бла айтдыргъанды. Ол ахыр солуууна дери берген антына кертичилей къалгъанды,- дегенди Мамхегов.

Право низамны сакълаучула коллегаларыны юйюрюне эсде къаллыкъ саугъала бергендиле, аланы жашау болумлары бла шагъырейленнгендиле. Назир Мамхегов полициячыла мындан ары да ишчи нёгерлерини юйюрюне болушханлай турлукъларына сёз бергенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Тхэквондо

Кёллендирген жетишимле

Нальчикни Универсальный спорт комплексинде тхэквондодан СКФО-ну биринчилиги бардырылгъанды. Пандемия бла байламлы эришиуге къатышханланы санына чек салыннганды - кеслерин сынаргъа ары округну регионларындан жангыз да 100 эм ахшы спортчуну ийгендиле. Къабарты-Малкъардан 28 адам сермешгендиле, ала 13 майдал къоллу болгъандыла.

Биринчи жерлеге Диана Иванова (29 кг.), Дамир Гусейнов (37-кг.), Гегралары Дарина (41кг.), Петр Кулеш (49 кг.), Рузана Каблахова (51 кг.), Шамиль Гасанов (57 кг.), Трамланы Дарья (59 кг.) эм Хаджиланы Сальма (59+кг.) чыкъгъандыла. Кантемир Бицуев (37 кг.), Софи Шалгынбаева (37 кг.) бла Асанланы Дарина (59+кг.) кюмюш майдалланы алгъандыла. Дамир Понежев (57кг.) бла Адам Байрамов (65кг.) ючюнчюле болгъандыла.

«Кёлюгюзню кётюрген затлагъа акъылыгъызны буругъуз, ол жюрекге угъай, саулайда халыгъызгъа игиди»

Ахыры. Аллы 3-чю бетдеди.

- Бу ауруудан къутулургъа боллукъмуду?

- Ишлемеген клапанланы бла кенгерген тамырланы тап халгъа келтирирге лазер коагуляция болушурукъду. Варикозгъа багъыуда - ол шёндюгюлю излемлеге келишген эм ахшы амалды. Варикоз ол жангыз да кёзге кёрюнгген чурум тюйюлдю, заманында багъылмай къалса, артда адамны жашауун иги да къыйын этерге, сёз ючюн трофический язваланы, тромбофлебитни къозгъаргъа боллукъду. Ишимде мен варикоздан ауругъанлагъа аслам тюбейме, аны ючюн белгилерге сюеме – врач айтханны этгенни, саулугъуна уллу кёллю болмагъанны алгъыннгы жашауына къайтарыргъа онг барды.

Лазер коагуляция терк этиледи, андан сора реабилитация изленмейди. Таблеткала бла мазъла ауруну бакъмайдыла, аны ышанларын азайтадыла, ол а жайыла барады.

- Саулукъну сакълауда профилактика уллу жерни алады. Жюрек, тамыр системада чурумла чыкъмазча къаллай жорукъла бардыла?

- Аш-азыкъгъа эс буругъуз, ол тюрлю-тюрлю болургъа тийишлиди, хант тузну, татлыны азайтыгъыз. Жаны кёбюрек жюрюрге, таза хауа бла солургъа заман табыгъыз, эртенликде зарядканы да унутмагъыз. Тютюн бла ичгини да къояргъа итинигиз. Ачыуланмазгъа, къызынгган, бир затха бир бек жарсыгъан кезиуледе сабыр болургъа кюрешигиз, ол заманлада къуралгъан кортизол бла адреналин тамырлада къурушууланы къозгъайдыла эм жюрекни аман ишлетедиле.

Чархыгъыгызны ауурлулугъун эсепде тутугъуз - артыкъ семизлик жюрекде ишемия ауруугъа келтиреди. Къанда бал тузну бла холестеринни да ёнчелей тургъуз. Сора къууандыргъан, кёлюгюзню кётюрген затлагъа бегирек эс буругъуз, ол жангыз да жюрекге бла тамырлагъа угъай, саулай да халыгъызгъа игиди.

- Быллай къыйын иш адамны иги да арытады. Солургъа уа къалай сюесе?

- Хау, заманымы аламысы ишде ётеди, алай аны ючюн жарсымайма - медицинаны жаратама. Солургъа уа бегирек юйюрюм бла сюеме, бош кезиуюмю жашчыгъым Исмайыл бла ётдюрсем, ол сау ыйыкъгъа кючю береди. Таза хауа бла солургъа, шаханда тюрлю-тюрлю жерледе болургъа, атама бла анама - ала узагъыраклада жашайдыла - барыргъа кюрешеме. Юйюрюм бла паркга барабыз, велосипедледе учабыз. Артда уа биягъы жангы ыйыкъ, сюйген ишим башланадыла. Баш ием Ахкёбекланы Рустам кеси да врачды, республикалы клиника больницада хирургду, медфакда дерсле да береди. Биз экибиз да хирургияны сюебиз, врачны ишини эннилигин англыйбыз, сайлагъан усталыгъыбызгъа толу бериле, бир бирге билеклик эте урунабыз, жашайбыз.

Ушакъны **ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия** бардыргъанды.

ЭРКИН ТУТУШУУ

Даражалы эришиуден – доммакъ майдал

СССР-ни спортуну устасы М.И. Бондаревну хурметине жораланып, Ставрополь шахарда эркин тутушуудан эришиу къуралгъанды. Анга Россейни юг регионларындан аслам жаш гёжеф къатышхандыла.

Анда доммакъ майдалны «Хасания» спорт клубдан Анахаланы Рашит алгъанды. Аны тренерле Ажоланы Юсюп бла Маметланы Илияс юйретедиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Следствие комитет

Къарындашын бичакъ бла ургъанды

РФ-ни Следствие комитетини Бахсанда следствие бёлюмюню къуллукъчулары мурдарлыкъ ючюн терсленнген эр кишиге ачылгъан уголовный ишни тинтип бошагъандыла (РФ-ни УК-сыны 105-чи статьясыны 1-чи кесеги).

Следствияны оюмуна кёре, быйыл 11 январьда терсленнген эсирип, юй бийчеси бла даулашханды. Аны тохтатыр мурат бла эр кишини тамата къарындашы келгенди. Ала тюйюшген кезиуде къарындашладан кичиси шкафда тургъан бичакъны алып, аны бла бир ненча кере ургъанды. Уголовный иш сюдню къарауруу берилгенди.

САКЪЛЫКЪ

Регионну больницалары ток бла сылтаусуз жалчытылынырча

«Россети Шимал Кавказ» компанияны специалистлери Шимал-Кавказ федерал округда пандемия бла байламлы къыйын кезиуде коронавирус жукъгъан ауруудан бакъгъан больницала ток бла сылтаусуз жалчытылынырча мадар этедиле. Бюгюнлюкде регионлада тийишли ишле 25 медицина учреждениядa бардырылгъандыла. Эсге сала айтсакъ, алада орнатылгъан ёпкелени вентиляция этген аппаратла тохтаусуз ишлерге кередиле. Энергокючю биригиуде аны толу ангылап, ишлерин алай къурайдыла, деп ангылатадыла пресс-службаларындан.

Ишлени кезиуюнде энергетикле регионланы больницаларында къошакъ халда ток бла жалчытырча 10 генератор (РИСЭ) салгъандыла. Саулай айтханда, аланы кючлери 2360 кВт жетеди. Андан сора да, быйыл токчула апрельиюнь айлада соцциал магъаналы объектледе аварияланы кетерирча эллиге жууукъ жараула ётдюргендиле. Керек болса, «Россети Шимал Кавказ» компания СКФО-да бёлюмлерине болушлукъ тапдырыргъа хазырлыгъын да билдиргенди.

Компанияда ишчилерини арасында коронавирус жайылмазча тийишли жорукъланы да сакъларгъа сакъдыла. Ол санда вирусну ёлтюрюрча препаратланы терк-терк чачдырадыла эм тестле берединле. Излемлеге кёре коллективни жарымы дистанцион халда урунады.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Эсгертиуле

Солуу бушуугъа бурулмазча

Кюнню халы иги болгъаны, къар да жаугъаныны хайырындан 7 ноябрьде Минги тауда тау-лыжа сезон ачылгъанды, деп билдиредиле республиканы Курортла эм туризм министерствосундан. Элбрусда лыжа жолланы узунлукълары 16 километрден асламдыла. Курортда талай канат жол, къонакъ юйле, ашханала ишлейдиле.

Алай къыш солууну къоркъуусузлукъ бла байламлы кесини энчиликлери да барды. Аны ючюн Россейни МЧС-ни регионда бёлюмю туристлеге жорукъланы эсгертирге излейди:

- курт тюшерге къоркъуулу жерледе къутхарыучуланы эм къар юзюлюуге къажау службаны ишчилерини буйрукъларын толтурургъа;
- буруула орнатылгъан неда кирирге эркин этмеген белгилери болгъан жерлеге бармазгъа;
- къар бек жаугъанда, жел къаты ургъанда, туман басханда учуугъа хазыр этилмеген жоллагъа бла тиклеге чыкъмазгъа;
- къар юзюлюрге къоркъуу бар эсе, ишеклик туудургъан жерледен бирем-бирем ётерге;
- курт келе тура эсе, ол баргъан жолдан бир жанына терк кетерге, къая жух эслене эсе, аны артында бугъаргъа. Аллай амал жокъ эсе, адыргы этмегенлей, лыжаланы бла таякъланы къоюп, тургъан жеригизде къалыргъа, хауа келирча мадар этерге кюреширге;
- ажашсагъыз неда танымагъан жерге чыгъып къалсагъыз, кюнню халы терк тюрленип, къар юзюлюрюн кёргюзтген ышанлагъа эс буругъуз: жел къаты уруп къар бек жаугъаны, тикни башында къардан карнизле тагъылгъаны, терк сууукъ болгъаны, къарны юсю бла къар тугулла баргъанлары, къаргъа сюелгенде тунакы тауушу, чунгурла ачылгъанлары.

Ведомствону Элбрус бийик-тау излеу-къутхарыу отряды турист къауумладан сакълыкъ излейди. Аны номерлери: **8(86638) 7-14-89**, **8 928-694-51-19**.

Приёмгъа алыу

Тилеклеге бла тарыгъыулагъа тынгыларыкъды

РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де следствие управлениясыны башчысы юстицияны генерал-майору **Андрей Попов** Прохладна эм Май районлада инсанла бла тюбешип, аланы тилеклерине бла тарыгъыуларына тынгыларыкъды. Приём **13 ноябрьде** бардыллыкъды. Ол санда **10 сагъатдан 12 сагъатха дери** Прохладныйде районла аралы следствие бёлюмде **(Прохладный, Ленин атлы орам, 114-чю мекям).** Майскийде следствие бёлюмде уа ол **13 сагъатдан 15 сагъатха дери** боллукъду **(Майский, Горький атлы орам, 106-чы мекям)**.

Приёмгъа алгъадан да бу телефон номерге сёлешип, жазылыргъа керекди: **8 (866-2) 77-11-49**, неда ведомствону жер-жерли бёлюмюнде.

От тюшюу

Жорукъланы бузгъанлагъа 15 протокол жаращдырылгъанды

Кюзде адамны хатасындан от тюшгенини саны кёбейеди. Къыйын болумла асламысында киркипчикни эм къауланы кюйдюрюуню хатасындан чыгъадыла.

Аладан от юйлеге, мюлклеге ётюп, адамланы жашауларына къоркъуу салыргъа, уллу заран да келтирирге боллукъду. Къыйын болумланы азайтыр муратда МЧС-ни надзор эм профилактика жаны бла бёлюмюню келечилери Черек районну Жемтала эм Зарагиж эллеринде болгъандыла. Ала адамла бла тюбешиулеринде жорукълагъа эс бурмау осал эсеплеге келтирлигин ангылатхандыла.

Жылны аллындан башлап районда къургъакъ кырдык кюйдюрюлгени бла байламлы 25 болум ачыкъланнганды, инспекторла 15 протокол жаращдыргъандыла. От тюшюу жаны бла къоркъуусузлукъну жорукъларын бузгъанла административ жуууаплылыкъгъа тартыладыла, деп эсгертедиле ведомствону пресс-службасындан.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редакторну орунбасары
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АТТАЛАНЫ Жамал (баш редактор)
Текуланы Хауа (баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жуууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жуууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Культура - 42-66-76.
Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюю эм жазылыу - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъат жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жуууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм аслампы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жуууаплыды.
Телефонла: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жуууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет ыйыкъгъа юч кере чыгъады - **гююорге, орта, шабат** кюнледе.

Номерге графикге кёре
19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жуууаплы секретарьны орунбасарлары; Баллиланы Феруза (1, 2-чи бетле), Бийчеккланы Жаннет (3, 4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 1261 экз. Заказ № 2391
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru